
TILL SIST

PER DAHL:

Kollokvium om Europa

Sverige och Europa. Begreppsparet nämns nu nästan dagligen i massmedia; låt vara att alla som använder uttrycket inte godtar den underförstådda motsatsställningen. Sverige eller Europa? För några i vår historia blev valet en realitet. Adelsmän och lärda i den sena vasatidens Sverige som tröttnat på saltsill, nattmörker och den evangeliska trons snabbt stelnde ortodoxi försvann ned till den europeiska kulturen och Polens intellektuellt inspirerande jesuitkollegier. Några återvände till riket, en riskabel hemlängtan som kunde leda ända bort till Kajaneborgs kalla celler.

Organisationen Mälarföreningens kollokvium om Europa i Stockholm i slutet av april kunde lätt leda åhörarens tankar till denna mer sällan nämnda gräns mellan Sverige och den europeiska gemenskapen. Inbjudna talare var kardinalen Franz König, ärkebiskop och ordförande för Vatikanens sekretariat för icke-troende, Boris Groys, ryskfödd idéhistoriker som nu verkar i Västtyskland, fil dr Tore S Nyberg, universitetslektor i Odense och specialist på birgittinerorden och slutligen den katolske stockholmsbiskopen Hubertus Brandenburg. Talarnas och frågeställarnas självklara Sverige-i-Europaperspektiv har samma dragkraft i dag som för fyrahundra år sedan.

Kristendomen har visserligen sitt ursprung i Asien, konstaterade kardinal König, men Europa blev snart missionens centrum. Namn som Sankt Patrick och Sankt Benedikt bidrog till formandet av kristenheten. Under sekler var enheten självklar – italienaren verkade som ärkebiskop i Canterbury och anglosaxaren som biskop i Skara utan att nationsgränser ställde hinder i vägen. Kristendomen

blev den faktor som sammanband men också utvecklade de olika nationernas kulturer. Vilken identitet skulle Ryssland haft utan missionen? Under sekler talade också Europa för mänskligheten, dess tankar var universella, fullföljde kardinalen. Från Europa kom inte bara tron utan även kätteriet och den moderna ateismen. Hur är det i dag? Har vår kontinent fortfarande något att ge mänskligheten?

Trons roll när det europeiska samhället skapades var också Tore Nybergs stora tema i anförandet om Norden och det europeiska arvet. De nordiska staterna och det nordiska samhället fick, som vi vet, avgörande utvecklingsimpulser genom missionen. Utan tron hade väsentliga samhällsbegrepp varit utom räckhåll för våra förfäder.

Samma tema varierades ytterligare i Boris Groys briljanta exposé över rysk kultur under tio sekler: kampen mot isolering. Groys betonade den stora paradoxen: Ryssland valde kristendomen för att komma i kontakt med sin omvärld. Vladimir valde att träda i förbindelse med sin tids högst civiliserade nation: Bysans, och med den kyrka som vårdade det direkta arvet från fornkyrkan. Men när Bysans fallit stod Ryssland åter ensamt: som den enda representanten för den rätta tron och det klassiska arvet. Moskva, det tredje Rom, blev därmed det sanna Europas vakt mot såväl tatarer i öst som kättare och skismatiker i väst! Tsarens undersåtar de enda sanna européerna! När Rysslands intelligentia efter sekler åter vill bryta isoleringen väljer den igen det som utlovar rika mellanfolkliga förbindelser: den internationella marxismen. Och åter visar det sig att det som skulle ge kontakt ledde till djup isolering!

Mot marxisterna ställde Groys de slavofila tänkarna. De är lika missförstådda som okända i väst, konstaterade han. Det finns egentligen inte något speciellt "pittoreskt" slaviskt hos dem, inskräpte Groys. När de hävdar Rysslands egenart är det Ryssland som bärare av de alleuropeiska, ja universella värden som gått förlorade i väst. Så strävade t ex Solovjev efter en återförening mellan den ortodoxa kyrkan och Rom!

Diskussion som denna ställer onekli-

gen frågor till en undersåte i ett land vars tro av en forskare som Groys tycks räknas in bland katolicismens bakgårdsvegetation. Kommer all EG- och Europadebatt inom politik och ekonomi att påverka oss så länge våra egna kulturella och intellektuella ramar antingen är snävt nationella eller lika snävt USA-inspirerade? Skall vi någon gång bli lika självklart internationellt sinnade som Birgitta Birgersdotter var när hon begav sig till Rom 1349 för att få sin ordensregel fastställd?